

SOARELE DIN PĂTRĂȘTI
THE SON OF PĂTRĂȘTI

 EDITURA
HERUVIM
2022

ALTISSIMO REX
REGIS ET PATRIS
MILITIS CORDIS
POTESTATE

SUȘTINEM EXCELENȚA
ANTRENAM INTELIGENȚA
fundatiadinoivoiculescu.ro

unesco

Comisia Națională a
României pentru UNESCO

Eveniment desfășurat sub patronajul
Comisiei Naționale a României pentru UNESCO

Fotografii frescă: Petru Palamar

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Zagura, Nicoleta

Soarele din Pătrăuți = The Sun of Pătrăuți / Nicoleta Zagura ;

il. de Sorin Mihai Bărgăuan. - Pătrăuți : Heruvim, 2022

ISBN 978-606-94922-2-2

I. Bărgăuan, Sorin Mihai (il.)

821.135.1

SOARELE DIN PĂTRĂȘTI THE SON OF PĂTRĂȘTI

Povestit de / Story telling by

NICOLETA ZAGURA

CUVÂNT ÎNAINTE

Trisi Cristea,
Director General Fundația Dan Voiculescu
pentru Dezvoltarea României

Patrimoniul este ceea ce strămoșii noștri au creat, au păstrat și au lăsat lumii, ca moștenire. O moștenire pe care trebuie să o cunoaștem și să o ocrotim!

„Soarele din Pătrăuți” continuă seria unor volume de colecție, dedicată Patrimoniului Mondial UNESCO. Prezentările document fac parte dintr-un amplu program național de valorificare a patrimoniului cultural românesc, desfășurat de Fundația Dan Voiculescu pentru Dezvoltarea României și Asociația „Institutul Național pentru Îmbătrânire Activă”, sub patronajul Comisiei Naționale a României pentru UNESCO.

Descoperă și tu Patrimoniul Mondial UNESCO din România și protejează-l!

FOREWORD

Trisi Cristea,
General Director of the Dan Voiculescu
Foundation for the Development of
Romania

Heritage is what our ancestors created, preserved and left to the world as a legacy. A legacy we need to know and protect!

“The Sun of Pătrăuți” continue the series of collection volumes, dedicated to the UNESCO World Heritage. The document presentations are part of an extensive national program for capitalizing on the Romanian cultural heritage, developed by the Dan Voiculescu Foundation for the Development of Romania and the Association “National Institute for Active Aging”, under the high patronage of the Romanian National Commission for UNESCO.

Discover the UNESCO World Heritage Sites in Romania and protect them!

CUVÂNT ÎNAINTE

Alexandra Dobre,
Președinte Asociația Institutul pentru
Îmbătrânire Activă

Priveste înapoi către trecut... Ai curiozitatea și încearcă să-l cunoști... de multe ori te va surprinde. Ți vei da seama treptat că, datorită acestui trecut, ne-am câștigat dreptul la nemurire, ca neam și țară.

Un trecut al valorilor, care, în ani, au format ceea ce astăzi numim patrimoniu cultural. Este o moștenire transmisă din generație în generație, iar noi toți participăm la acest proces continuu de care suntem responsabili și care are puterea să modeleze viitorul celor care interacționează cu el, îmbogățindu-i.

De multe ori, acest patrimoniu, pe care îl veți descoperi, parcurgând, cu atenție, călătoria propusă, compusă din imagini sugestive, forme, culori, arhetipuri și simboluri este adesea fragil, vulnerabil și chiar amenințat cu dispariția.

Datoria noastră este să îl protejăm, să îl facem cunoscut și să avem grijă să rămână în tiparul primordial al lumii, luminat de SOARELE DIN PĂTRĂUȚI.

FOREWORD

Alexandra Dobre,
President, Association Institute for Active
Aging

Look back... Try to understand your past, your history! Try to get closer to the mysteries of the past ... they will often surprise you. You will gradually realize that thanks to this past we have earned the right to immortality, as a nation and as a country.

A past of values, which over the years have enriched our cultural heritage. It is a legacy passed down from generation to generation, and we all participate in this ongoing process that we are responsible for, and that has the power to contribute to the future of those who interact with it, enriching it.

Often this heritage, which you will discover by carefully following the proposed journey, composed of suggestive images, shapes, colors, archetypes and symbols, is often fragile, vulnerable and even threatened with extinction.

It is our duty to protect it, to make it known and to make sure that it remains in the primordial pattern of the world, illuminated by the SUN OF PĂTRĂUȚI.

ȘT. ȘTEFAN CEL MARE

SOARELE DREPTĂŢII

Ştefan, Ştefan, Domn cel Mare
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul Soare!
Din Suceava când el sare,
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare!
Braţul lui fără-ncetare
Bate hoardele tătare,
Bate cetele maghiare,
Bate leşi din fuga mare,
Bate turci pe zmei călare
Şi-i scuteşte de-ngropare.
Lumea-ntreagă stă-n mirare,
Ţara-i mică, ţara-i tare
Şi duşmanul spor nu are.

*Balada lui Ştefan cel Mare,
Vasile Alecsandri*

THE SUN OF RIGHTEOUSNESS

Stephen, Stephen, oh great lord
No peer in the world does he have
But the proud Sun!
When from Suceava he rises
Chest facing the borders
As a defensive wall!
His arm with no respite
Beats back Tatar hordes
Beats back the Magyar armies
Beats back Poles with haste
Beats back drake mounted Turks
And saves them a burial
The whole world looks in wonder
Small country, hard country
The enemy succeeds not.

*The Ballad of Stephen the Great,
Vasile Alecsandri*

SCURT ISTORIC

Ștefan cel Mare și Sfânt este cel mai important principe pe care l-a avut Moldova vreodată. Este considerat, pe bună dreptate, o personalitate vizionară a istoriei României, cu mari calități de domn al țării, diplomat și conducător militar.

În timpul împărăției lui Ștefan, care coincide cu nefasta cădere a Constantinopolului în mâinile otomanilor, Moldova atinge apogeul dezvoltării sale statale, cunoscând o perioadă îndelungată de stabilitate internă, prosperitate, în domeniul comerțului, științelor și artelor.

Ștefan cel Mare a realizat o orânduire bazată pe meritocrație. În timpul domniei Sale, se consolidează o nouă clasă conducătoare formată din oameni proveniți preponderent din mica boierime, ridicați la demnități pe baza meritelor militare.

Conduce țara ca un tată iubitor, o orânduiește ca un filosof, îi protejează hotarele, cu o voință de fier și o îndemânare demne de moștenirea vechilor împărați bizantini, cărora este asemuit aieva.

Ca un bun strateg, Ștefan a știut să își țină aproape poporul, sprijinind, prin politica Sa statală, consolidarea

SHORT HISTORY

Stephen the Great and Holy is the most important ruler that Moldova has ever had. He is, and rightly so, considered to be a visionary personality in the history of Romania, with great qualities in governorship, diplomacy, and military strategy.

During the rule of Stephen, which coincided with the hasty fall of Constantinople at the hands of the Ottomans, Moldova reached the apogee of its state development, experiencing a long period of internal stability, and prosperity in commerce, science, and art.

Stephen the Great had established a social order based on meritocracy. During His rule a new class of little nobility had been established, where people were uplifted on the basis of their military capabilities.

He led his country as a loving father, organised it as a philosopher, protected its borders with an iron will and skill worthy of the Byzantine emperors of old times, that He is usually likened to.

A proficient strategist, Stephen knew to keep his people close, supporting, through his state politics, the consolidation of a middle class made up of free people. These people were organised in communities loyal to the

unei clase de mijloc oameni liberi, organizați în obști loiale domnitorului și, oricând, gata să îl urmeze în lupte – răzeșii.

Răzeșii sunt, după spusele lui Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae*, boierii militari veniți la descălecarea Moldovei împreună cu Dragoș Vodă.¹

Pe vremea domniei Sfântului Ștefan cel Mare, răzeșii reprezintă „oastea cea mare a țării”, o clasa socială de oameni liberi, cu acces la educație, un însemn al bunăstării sociale a acelor vremuri.

Împroprietărind un număr mare de răzeși, Ștefan își consolidează puterea în stat și diminuează puterea „marii boierimi”, care, până nu demult, ținea monopolul asupra armatei și a operațiunilor militare. Astfel, își asigură cea mai îndelungată domnie din acele vremuri – 47 de ani pe tronul Țării Moldovei.

Iată mărturiile Doctorului Matteo Muriano din Veneția, venit la curtea lui Ștefan cel Mare în anul 1502: „este un om foarte înțelept, vrednic de multă laudă, iubit mult de supușii săi, pentru că este îndurător și drept, veșnic treaz și darnic, arată bine la trup, pentru vârsta sa. Supușii sunt toți bărbați viteji, ageri și nu făcuți să stea pe perne, ci la război, pe câmpul de luptă. Acest domn preavestit

1 Căci, în veacul cel dintâi după descălecatul Moldovei, Dragoș împărțise (țara) toată între cei ce-au venit cu el, când a găsit țara cea nouă pustie de locuitori. Dar fiindcă se părea că nu e dreptate ca un boier să muncească la alt boier (pentru că toți cei ce se trăgeau din sângele lui Roman se socoteau boieri) și fiindcă neamul deprins cu armele se socotea prea bun pentru ca să fie folosit la lucrarea pământului, atunci urmașii lui Dragoș au fost nevoiți să aducă, cu învoirea domnului, oameni din țările învecinate, unde șerbia țăranilor era în obicei, și să-i așeze pe moșiile lor.

ruler, ready to follow him in battle at any time - they were called the Răzeși.

The Răzeși are, in the words of Dimitrie Cantemir in the *Descriptio Moldaviae*, the military boyars that have come to the liberation of Moldova together with Dragoș Vodă.¹

During the rule of Stephen the Great, the răzeși represented a “great army of the country”, a social class of free men, with access to education - a sign of social wealth in those times.

By granting land ownership to a large number of răzeși, Stephen consolidated his place in the state hierarchy, reducing the power of the “great boyars” who, up until then, maintained control over military forces and operations. Thus, he managed to maintain his rule for the longest period of those times - 47 years of the throne of Moldova.

Here are the records of Doctor Matteo Muriano from Venice, who had come to Stephen's court in 1502: “He is a very wise man, worthy of much praise, loved by his subjects, for he is enduring and fair, always awake and giving, with a vigorous body for his age. His subjects are all brave, quick men not made to sit on pillows but to go

1 In the first century after the liberation of Moldova, Dragoș divided the country between all who came with him, since he had found the new country lacking in population. However, since it was unseemly that a boyar work for another boyar (for all those who were descended from his Roman blood would consider themselves boyars), and since people trained in military matters were considered to be wasted on simple farmwork, Dragoș's people brought in folk from neighbouring countries (where the serfdom of peasants was custom), and use them on their lands.

poate să ridice 60.000 de oameni de ispravă, adică 40.000 de călăreți și 20.000 de pedestri. Țara este mănoasă și foarte frumoasă și bine așezată, plină de animale și de toate bucatele, [are de toate] afară de untdelemn (se referă la uleiul de măsline). Grânele se seamănă în aprilie și în mai, iar vinuri, de felul celor din Friul, se obțin în august și septembrie. Pășuni sunt foarte bune. În această țară s-ar putea ține peste 100.000 de cai. De aici se merge până la Constantinopol în 15 sau 20 de zile, de aceea reamintesc, cu toată supunerea Înalțimii Voastre, că de aci s-ar putea ataca flancurile acestui perfid sultan turcesc și din câte îmi spun mulți oameni vrednici de încredere și negustori care vin de la Constantinopol, turcii au mare frică de acest domn și de creștinii ce și-ar face drum prin această țară.”²

2 Mathaeus Murianus, doctor în arte și în medicină, din scrisoarea adresată Dogelui Veneției.

to war on the field of battle. This famed lord can raise 60.000 worthy men, that is to say 40.000 cavalymen and 20.000 infantrymen. The country is plentiful and very beautiful and well-placed, full of animals and goods, with the exception of olive oil. Grain is sown in April and May, and wines like those in Friuli can be made in August and September. Grazing areas are bountiful as well. In this country you could hold over 100.000 horses. From here to Constantinople you could travel in 15 or 20 days, this is why I remind Your Grace that, from here, you could attack the flanks of this perfidious Turkish sultan and, from what numerous trusted sources and merchants that come from Constantinople say, the Turks have great fear of this lord and of the Christians that could make their way through this country.”²

2 Mathaeus Murianus, doctor of arts and medicine, from his letter addressed to the Doge of Venice, Leonardo Loredano.

*Naos, Biserica Mănăstirii Pătrăuți.
The Naos, The Church of Pătrăuți Monastery.*

INTEMEIEREA BISERICII DIN PĂTRĂUȚI

„Io, Stefan Voievoda, Gosudari Zemli Moldavskoi...” stă înscris, pe portalul de intrare, în biserica din Pătrăuți.

Io Ștefan Voievod, fiu al lui Bogdan Voievod, domn al Țării Moldovei, am pus piatră de temelie acestei case în cinstea Sfintei Cruci în anul 6995, luna iunie, ziua 13”.

Astfel, vitejii oșteni ai lui Ștefan capată un loc de alinare după lupte sângeroase, unde, în liniștea blândului Soare de la Pătrăuți, își vor vindeca rănilor și își vor întări duhul prin rugăciune și smerenie.

Biserica mănăstirii din Pătrăuți este cea mai veche biserică pictată în exterior din Nordul Moldovei. Pictura este situată pe peretele de Apus al bisericii și reprezintă scena Judecării de Apoi.

Deasupra ușii, încadrată în Portalul gotic al intrării, ne întâmpină icoana hramului bisericii – Sfânta Cruce, flancată de Sfinții Împărați Constantin și Elena. Dacă îi privim cu atenție, vom înțelege mesajul ascuns al scenei: Sfântul Împărat Constantin se sprijină în Sfânta Cruce, o

ESTABLISHING THE CHURCH OF PĂTRĂUȚI

“Io, Stefan Voievoda, Gosudari Zemli Moldavskoi...” lies written on the entry arch of the Pătrăuți church.

I, Stephen Voivode, son of Bogdan Voivode, ruler of the country of Moldova, have set the foundation stone of this house in honour of the Holy Cross in the year 6995, the month of June, day 13”

Thus, the brave soldiers of Stephen gain a place of rest after bloody battles, where, in the

tender calm of the Sun of Pătrăuți, they can heal their wounds and strengthen their spirit through prayer and humility.

The Church of the monastery in Pătrăuți is the oldest exterior painted church in the north of Moldova. The painting is situated on the western side of the church, and represents the scene of the Last Judgement.

Above the door, within the gothic arch of the entrance, we can see the icon of the patron Saint of the church - the Holy Cross flanked by the Holy Emperors Constantine and Helen. If we look at them carefully, we

ține strânsă în mâna stângă, de parcă ar căuta un echilibru, Mama Sa, Împărăteasa Elena mângâie cu mâna dreaptă lemnul Sfintei Cruci, cu blândețe și gingășie. Cu mâna dreaptă scriem istoria celor buni și drepti, spre pomenire și învățătură, cu mâna stângă ținem căpăstrul calului, pornit la drum întru găsirea lemnului Sfintei Cruci. Așa începe călătoria noastră în spațiul sacru al Moldovei lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

Să ne uităm cu atenție la pragul bisericii. Dacă nu vedem nici o roză... putem intra! Mă veți întreba de ce ar pune cineva pe pragul de la intrare o roză?

Roza este simbolul păstrării secretelor. Întrunirile militare se țineau în mare secret, iar pentru a marca începutul discuțiilor și negocierilor, pe pragul încăperii se puneau o roză. *Sub Rosa* – devine denumirea unei întâlniri tainice, de mare sfat, în care cuvintele rostite nu se repetă, se țin sub jurământ de tăcere.

Cred că denumirea de răzeș... de la roză se trage, de la cel ce știa să țină jurămintele de taină SUB ROSA.

Pe stema lui Ștefan cel Mare e sculptată o roză, la fel și pe monezile vremii Domniei Sale.

Convingându-ne că nu pășim peste vreo roză, încalcând liniștea oștenilor lui Ștefan, intrăm în biserică.

will understand the hidden message of the scene: The Holy Emperor Constantine leans on the Holy Cross, holding it tight in his left hand, as if he were trying to balance himself. His Mother, the Empress Helen, caresses with her right hand the wood of the Holy Cross, with tenderness and care. With the right hand we write the history of the righteous and kind, towards remembrance and knowledge, with the left hand holding the reins of the horse on the road to finding the wood of the Holy Cross. Thus begins our journey in the sacred space of Stephen the Great's Moldova.

Let us look carefully at the entryway of the church. If we cannot see any roses... we can enter! You will ask me: Why would anyone put a rose in the entryway?

The rose is a symbol of the keeping of secrets. Military meetings were held in great secret, and to mark the beginning of discussions and negotiations, in the entryway a rose was placed. *Sub Rosa* - this becomes the name of a covert meeting, of great importance, where spoken words would not be repeated but kept under an oath of secrecy.

I believe that the name of răzeș comes from the rose as well, from that person who knew to keep his oath under the Sub Rosa.

On Stephen the Great's crest there is such a rose, as well as on the coins of his Majesty's period.

Ensuring that we do not step on any roses and disturb the peace of Stephen's soldiers, we thus enter the church.

ARHITECTURA

Arhitectura Bisericii de la Pătrăuți este una specifică stilului moldovenesc, apărut în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Stilul arhitectural moldovenesc întrunește două tradiții: cea bizantină – prin modul de compartimentare a spațiului sacru: pronaos-naos-altar, și cea latină, de influență gotică – portalurile ușilor și ale ferestrelor sunt cu elemente gotice.

Planul bisericii este triconc¹, amplificând, prin absidele² sale concave³, Lumina Soarelui cunoașterii măreției creștine.

Biserica Sf. Cruce de la Pătrăuți este cea mai veche biserică construită în stil Moldovenesc. Elementul specific moldovenesc al acestei biserici este amplasarea tamburului⁴ turlei pe două rânduri de patru arce suprapuse

1 TRICÓNOC s. n. plan de biserică înscrisind trei abside opuse intrării, racordate între ele prin intermediul unui dreptunghi. (< fr. triconque)

2 ABSIDĂ - Nișă semicirculară sau poligonală care închidea nava centrală a unei bazilici romane.

3 CONCAV - Care prezintă o scobitură; în formă de adâncitură.

4 TAMBUR -Parte a unei turle cuprinsă între bază și caloră, la interior cilindrică, poligonală sau marcată de o succesiune de fride cu fundul curbat, iar la exterior circulară ori poligonală, străpunsă de ferestre cel puțin în sensul punctelor cardinale. Susținut de cele 4 arce mari, cu ajutorul pandantivilor sau trompelor, tamburul susține la rândul său cupola. - Din fr. tambour.

THE ARCHITECTURE

The architecture of the church at Pătrăuți is specific to the Moldovan style that first appeared during the reign of Stephen the Great. The style brings together two traditions: the byzantine, through the compartmentalisation of the sacred space (Pronaos-Naos-Altar), and the latin, gothic influence, through elements found in archways on doors and windows.

The church is built in a triconch plan¹, amplifying though its concave² apses³ the Light of the Sun of grand Christian knowledge.

The Church of the Holy Cross from Pătrăuți is the oldest church built in Moldovan style. The specific Moldovan element to this church is the placement of the dome's tambour⁴ on two rows of superimposed arches at an angle of 45 degrees, and intertwined with an inferior dome tambour. Thus, the cylindrical tambour houses a star with eight corners, formed of 8 rows of arches,

1 Plan in the form of a trefoil, e.g. space off which there are three apses.

2 Curving inwards.

3 A large semicircular or polygonal recess in a church, arched or with a domed roof and typically at the church's eastern end.

4 Wall of a circular structure, whether on the ground or raised aloft on pendentives and carrying a dome (also known as a tholobate)

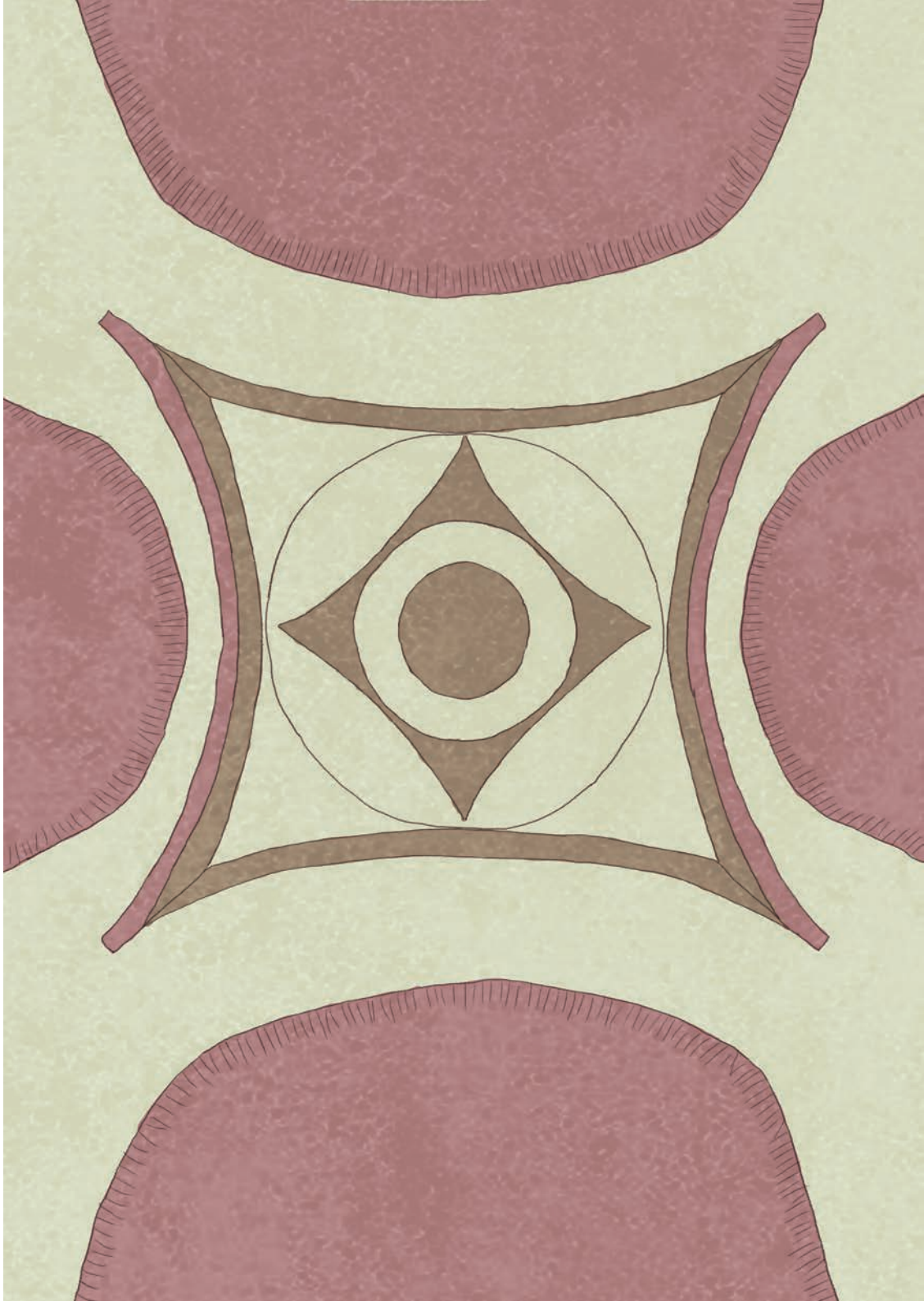
la un unghi de 45 de grade și intercalate de un tambur de turlă inferior. Astfel, tamburul cilindric găzduiește o stea cu opt colțuri, formată din cele 8 rânduri de arce, 4 mai mari pe exterior și patru mai mici, rotite la 45 de grade, pe interior.

Cele 8 colțuri ale stelei vorbesc despre coborârea Fiului lui Dumnezeu în lumea noastră, pentru a ne dărui infinitul, viața veșnică ! În perceperea simbolică, pătratul mare reprezintă pământul, iar cel mic, rotit la 45 de grade se citește precum un romb, rombul semnificând diamantul, perfectiunea Luminii lui Hristos coborâtă în această Lume, Sfântul Graal.

4 larger on the exterior and four smaller, rotated at 45 degrees, on the interior.

The eight corners of the star speak of the descent of the Son of God into our world, to give us the gift of the infinite - eternal life! In symbolic perception, the large square represents the earth, and the small one, rotated at 45 degrees, is in the shape of a rhombus, the rhombus representing the diamond, the perfection of the Light of Christ that had come down in this world, the Holy Grail.

*Cavalcada Sfintei Cruci, Biserica Mănăstirii Pătrăuți.
Cavalcade of the Holy Cross, The Church of Pătrăuți Monastery.*

PRONAOSUL

Deschizând uşa bisericii, aflată la Apus intrăm în PRONAOS. Deasupra arcadei gotice, aflate între pronaos şi naos, este zugrăvită Maica Domnului – Oranta, sau Rugătoarea, Doamna Semnului. Fecioara Maria este prezentată cu mâinile desfăcute şi ridicate spre Cer, cu Iisus Prunc desenat (uneori într-un cerc) peste pântecul ei. „A semnului” face trimitere la cuvintele lui Isaia 7:14 „Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: Iată, Fecioara va lua în pântec şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel.” Emanuel (ebr. cu noi este Dumnezeu) este Lumina, Soarele dreptăţii ce vine spre noi să ne îndrume şi să ne poarte pe cărările înţelepciunii divine. Fecioara Maria se roagă, ridicând mâinile spre Cer - Iisus răspunde rugăciunii, prin binecuvântare. Este imaginea Bisericii, în starea de rugăciune.

Privirea Fecioarei Maria este îndrptată spre portalul de la intrarea în biserică. Pentru cine se roagă oare Maica Domnului nostru Iisus Hristos?

Nu vă grăbiţi să întoarceţi privirea, meditaţi câteva clipe! Auziţi cumva tropăitul copitelor de cai? Caii au fost prieteni de nădejde în lupta pentru apărarea creştinătăţii, iar bravul Voievod Ştefan cel Mare a fost văzut mai des călare pe cal, pe câmpul de luptă, decât la masă petrecând cu boierii...

THE PRONAOS

Opening the door of the church, that is situated in the west, we enter the pronaos. Above the gothic arch between the pronaos and the naos is a depiction of the Holy Mother - The Praying one, of the Lady of the Sign. The Virgin Mary is presented with open arms, lifted to the sky, with the infant Jesus painted, sometimes in a circle, over her belly. “Of the Sign” is a reference to the words of Isaiah 7:14, “Therefore the Lord himself will give you a sign: The virgin will conceive and give birth to a son, and will call him Immanuel” Immanuel (Hebrew, with us is God) is the Light, the Sun of righteousness that comes toward us to lead us and carry us on the path of divine wisdom. The Virgin Mary prays by lifting her hands to the Sky - Jesus responds to prayer with a blessing. It is the image of the Church in the state of prayer.

The gaze of the Virgin Mary is directed toward the entryway to the church. For whom is the Virgin Mary praying?

Do not hasten to turn your gaze, take a few moments to meditate! Can you hear the thundering of hooves? Horses have been faithful friends in the fight for the defence of Christendom, and the brave Voivode Stephen the Great spent most of his time in the saddle,

Pe peretele de vest al naosului este pictată „Cavalcada Sfintei Cruci”. Scena surprinde o armată de sfinți militari reprezentați călări și înarmați. Nu este o scenă istorică. De-a lungul istoriei, acești sfinți nu s-au întâlnit vreodată, este o scenă ce se petrece în Ceruri. Sfinții sunt conduși de Arhanghelul Mihail și de Împăratul Constantin, îndreptându-se spre Crucea ce luminează deopotrivă cu Soarele pe Cer.

Această reprezentare iconografică este unică în istoria picturii bizantine. Nu a mai fost pictată în nici o altă biserică, în întreg spațiul răsăritean.

Armata sfinților reprezentată acolo este condusă de Arhanghelul Mihail, călare pe un cal alb. În ebraică Mihail înseamnă „Mi-ca -El” – Cine este ca Dumnezeu? Se așteaptă un răspuns negativ - nimeni nu este ca Dumnezeu, iar numele Arhanghelului este un continuu exercițiu de smerenie!

Arhanghelul Mihail este unicul personaj din cavalcadă călare pe un cal alb – iar albul, în tradiția picturii răsăritene, este culoarea Raiului, a Luminii lui Dumnezeu, a serenității și bucuriei aflate în Împărația Cerului! Arhanghelul Mihail e urmat de Sfântul Împărat Constantin, Sfinții Gheorghe și Dimitrie, Sfinții Theodori, Sfântul Procopie, Sfântul Mercurie, Sfântul Nestor, Sfântul Artemie și Eustrăție. Deasupra cavalcadei este înscris un vers din Triod: „Binecuvântată este oastea Marelui Împărat Ceresc”.

Crucea, luminând asemeni Soarelui, Îngerul Smereniei călare pe un cal alb - Îngerul cel cu sabie de Lumină este urmat de 12 Sfinți militari - Asemeni lui Hristos, urmat de cei 12 apostoli!

on the field of battle, rather than in his halls with his boyars...

On the western wall of the naos is painted the “Cavalcade of the Holy Cross”. The scene encompasses an army of military saints, saddled up with weapons in hands. It is not a historic scene. Across history these saints had never met, it is a scene that unfolds in the skies. The saints are being led by the Archangel Michael and by the Emperor Constantine, heading toward the Cross that shines along the Sun in the Sky.

This iconographic representation is unique in the history of byzantine paintings. No other church has been painted in this way in the Eastern space.

The army of saints portrayed here is led by the Archangel Michael, mounted on a white horse. In Hebrew Michael means “Mi-ca-El” - Who is as God is? A negative answer is expected - nobody is as God is, and the name of the Archangel is a perpetual exercise in humility!

The Archangel Michael is the only person in the cavalcade that is mounted on a white horse - white in the tradition of eastern painting signifies Heaven, the Light of God, of the serenity and joy that can be found in the Kingdom of the Skies! The Archangel Michael is followed by the Holy Emperor Constantine, the Saints George and Demetrius, Saints Theodori, Saint Procopius, Saint Mercurius, Saint Nestor, Saint Artemius and Saint Eustratius. Above the Cavalcade is inscribed a verse from the Triodion: “Blessed is the army of the Grand Celestial Emperor”.

The Cross, illuminating as the Sun does, the Angel of Humility mounted on a white horse - The Angel with

Să ne gândim la momentul în care Sfântul Ștefan cel Mare construiește biserica. A fost trădat, de mai multe ori, de aliații săi creștini, a fost constrâns să încheie pace cu turcii, a pierdut în lupte mai mulți cai... Invocând gloria Marelui Împărat Constantin, asemuită strălucirii Soarelui Biruinței Sfintei Cruci, Ștefan își invocă o armată în Ceruri, nesperând la alianțe durabile, în numele Sfintei Cruci, pe acest pământ.

Cavalcada Sfintei Cruci de la Pătrăuți poate fi văzută ca o înaltă și amplă rugăciune a Sfântului Ștefan cel Mare adresată unei autorități militare divine – el invocă biruința arhanghelului și a sfinților militari, în folosul armatelor sale pământești. Armata cerească este chemată în ajutorul armatei pământene. Armata Cerească este lăsată de veghe peste veacuri să păstreze vie moștenirea lasată de noul Constantin – Sfântul Ștefan cel Mare al Moldovei.

a sword of Light, is followed by 12 Military Saints - Much like Christ was followed by the 12 Apostles!

Let us think of the moment in which the Holy Stephen the Great builds the church. He had been betrayed numerous times by his Christian allies, was forced to sign a peace treaty with the Turks, lost in his battles many horses... Invoking the glory of the Great Emperor Constantine, likened to the shine of the Sun of the Victory of the Holy Cross, Stephen invokes an army in the Heavens, abandoning the hope of long lasting alliances in the name of the Holy Cross on this earth.

The Cavalcade of the Holy Cross at Pătrăuți can be seen as a tall and ample prayer of Saint Stephen the Great to a divine military authority - he invokes the victory of the Archangel and military saints for the benefit of his earthly army. The Heavenly host is left to look over the centuries and keep alive the legacy of this new Constantine - Saint Stephen the Great of Moldova.

*Tabloul Votiv,
Biserica Mănăstirii Pătrăuți.*

*The Votive Picture,
The Church of Pătrăuți Monastery.*

NAOSUL

Dacă pronaosul este spațiul pregătirii pentru întâlnirea cu Dumnezeu, este drumul parcurs de sfinți călare, în cautarea Sfântului Graal, NAOSUL e spațiul împlinirii, al deschiderii Porților Cerului, spațiul în care Cerul coboară pe Pământ, pentru a ne netezi drumul spre Mântuire și Viață Veșnică. Naosul este compus din 2 spații distincte – NAOS și ALTAR. Iconostasul este poarta ce separă NAOSUL de ALTAR. Este portalul care povestește istoria venirii Fiului lui Dumnezeu în lumea noastră și marchează măreția spațiului liturgic.

THE NAOS

If the pronaos is the place of preparation for the meeting with God, the road taken by mounted saints in search of the Holy Grail, the naos is the place of fulfilment, of the opening of the Gates of the Skies, the space in which the Sky descends upon the Earth to smooth our road to Salvation and Eternal Life. The naos is made up of two distinct spaces - the naos and the altar. The iconostasis is the gate that separates the naos from the altar. It is the portal that tells the history of the coming of the Son of God in our world, and marks the greatness of the liturgical space.

În naosul de la Pătrăuți, Sfinții militari au coborât de pe cai. Privesc cu nădejde CERUL, în speranța întâlnirii cu Iisus - Soarele Dreptății. Dacă în pronaos, crucea luminează asemeni Soarelui în plină zi pe Cer, iar armata Sfinților Militari o urmează ecvestru, în Naos, sfinții militari coboară de pe cai, pentru a îngenunchea și a se ruga. Este momentul în care se deschid Porțile Cerului și Lumina îi apropie de Cer!

Deasupra intrării din pronaos în naos e pictată mahrama Sfintei Veronica. Veronica este un nume compus din doua cuvinte, unul de origine latina „vero” – autentic, adevărat, și unul grecesc „eikon”-, icoana, formă. „Adevarata Icoana”, Veronica are un nume predestinat, menit să salveze chipul Mântuitorului pe o mahramă și să îl aducă în dar lumii noastre. Este o tandră atingere, o mângâiere, în drumul spre Golgota, mahrama Veronicăi atinge chipul Mântuitorului, iar chipul rămâne imprimat pe ea: e un semn al iubirii și compasiunii oferite de Iisus acestei lumi, al credinței nestrămutate în Împărăția Cerurilor, ce urmează să se deschidă.

În partea dreaptă, la intrarea în naos, este pictat tabloul votiv: Sfântul Ștefan cel Mare este reprezentat oferind biserica din Pătrăuți lui Iisus Hristos, ajutat fiind de Sfântul Împărat Constantin cel Mare. Alături de Ștefan cel Mare este pictat fiul său Bogdan al III-lea și domnițele Maria și Ana, copiii Mariei Voichița, soția sa. Bogdan al III-lea este înfățișat cu aceeași coroană ca și tatăl său și cu aceleași însemne domnești pe hainele sale făcând aluzie la faptul ca Bogdan al III-lea va fi viitorul domn al Moldovei.

In the naos of Pătrăuți the military saints have dismounted. They gaze upon the Sky with hope, in the belief that they will meet with Jesus - the Sun of Righteousness. If in the pronaos the cross shines like the Sun on the Sky, and the army of Saints follows it on horseback, in the naos the military saints dismount to kneel and pray. It is the moment in which the Gates of the Skies open up and Light brings them closer to the Sky!

Depicted above the entrance from the pronaos to the naos is the veil of Saint Veronica. Veronica is a composite name, formed of the latin “Vero” - authentic, true, and the greek “eikon” - icon, form. “The True Icon”, Veronica has a predestined name, meant to preserve the visage of the Saviour on a veil and bring it as a gift to our world. It is a tender touch, a caress on the road to Golgotha, the veil touches the Redeemer’s face and his visage lies imprinted: a sign of the love and compassion offered by Jesus to this world, of the unshakable faith in the Empire of the Skies that is to be opened.

On the right side, at the entry to the naos, is painted the votive scene: Saint Stephen the Great is depicted, offering the church of Pătrăuți to Jesus Christ, helped by the Holy Emperor Constantin the Great. Together with Stephen the Great his son Bogdan III is painted, along with the ladies Mary and Anne, as well as Mary Voichița, his wife. Bogdan III is depicted with the same crown as his father, with the same lordly markings on his clothes, showing that Bogdan III will be the future Lord of Moldova.

The presence of the Holy Emperor Constantine is not only in the votive painting, next to Stephen the Great.

Prezența Sfântului Împărat Constantin nu e doar în tabloul votiv, lângă Ștefan cel Mare. Este și în partea de vest a naosului, alături de Sfânta Cruce și Mama Sa, Sfânta Elena. Această prezență repetată a Sfântului Constantin în registrele iconografice de la Pătrăuți nu este întâmplătoare.

Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus (27 februarie 272 - 22 mai 337), cunoscut ca Sfântul Constantin cel Mare, a fost împărat roman, născut în Dacia Ripensis, proclamat Augustus, de către trupele sale, în data de 25 iulie 306.

În anul 322 i-a învins pe goți la Dunăre și pe sarmați, în 334. Rezultatul a fost o recuperare parțială și temporară a Daciei. De acum, împăratul și-a adăugat titlul de Dacicus Maximus. Timp de mai bine de trei decenii romanii au avut, din nou, în stăpânire, o parte a Daciei.

Istoricii bisericești Eusebiu de Cezareea și Lactanțiu afirmă că înaintea luptei de la Pons Milvius (Podul Vulturului) din 28 octombrie 312, contra lui Maxențiu, Constantin a văzut pe cer ziua, o cruce luminoasă deasupra soarelui, cu inscripția „prin acest semn vei învinge”. Noaptea, în vis, i s-a arătat Mântuitorul, cerându-i să pună pe steagurile armatei sale crucea creștină, ca semn protector în lupte. Constantin a câștigat bătălia. A fost un semn întru zidirea Constantinopolului creștin.

În ianuarie 313 emite Edictul de la Milan, prin care creștinismul devine „religie permisă” în Imperiul Roman. Protejează prin lege instituția familiei, emite legi de ajutorare pentru cei săraci, orfani și văduve.

It is also in the western part of the Naos, next to the Holy Cross and His Mother, Saint Helen. This repeated presence of Saint Constantine in the Pătrăuți iconographic records is not by mistake.

Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus (27th February 272 - 22 May 337), known as Saint Constantine the Great, was a Roman Emperor, born in Dacia Ripensis, proclaimed Augustus by his troops on the 25th July 306.

In the year 322 he defeated the Goths on the Danube, and the Sarmatians in 334. The result was a partial and temporary reclaiming of Dacia. From then onward, the Emperor added Dacicus Maximus to his titles. For more than three decades the Romans had renewed ownership of a part of Dacia.

The church historians Eusebius of Caesarea and Lactantius confirm that, before the battle of Pons Milvius (Eagle's Bridge) of the 28th October 312, against Maxentius, Constantine saw, on the sky, during daylight, a luminous cross, above the sun, with the inscription “Through this sign you will prevail”. At night, in a dream, the Saviour had shown himself, asking to put on his armies' banners the sign of Cross, as a protective symbol in battles. Constantine won the battle. It was a sign paving the way to a Christian Constantinople.

In January 313 the Edict of Milan was proclaimed, through which Christianity became a “permitted religion” in the Roman Empire. It protected, through law, the family, and included laws through which the poor, orphans, and widows would receive help.

On the 11th May 330 the Emperor Constantine the Great set the base of a new capital - the city of

În 11 mai 330 Împăratul Constantin cel Mare pune temelii unei noi capitale - oraşul Constantinopol. Timp de o mie de ani, Constantinopolul va fi capitala creştină a Imperiului Roman.

Ştefan cel Mare vine la domnie odată cu căderea Constantinopolului sub dominaţie otomană. Prinţ creştin, cu ambiţii mari îşi doreşte „un nou Bizanţ”, unul în care, pe temelii construite de Constantin cel Mare, să se înalţe o Nouă Romă. Sfântul Constantin cel Mare este eternul model al Împăratului just şi drept, aspru şi hotărât. Nu întâmplător, în naos, lângă icoana Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena, este pictată scena Coborării în Iad. „Omorât fiind cu trupul, dar viu făcut cu duhul, cu care S-a coborât şi a propovăduit şi duhurilor ţinute în închisoare” (I Petru 3, 18-19). E o alegorie. Împărăţia întemeiată de Sf. Constantin moare, cade pradă turcilor. Însă duhul, viziunea, spiritul marelui imperator rămâne viu, cutemurând suflete, întru rezidirea viziunii Sale pentru lumea creştină.

Sfinţii militari din naos flanchează iconostasul. E momentul liniştii de după luptă. Este bucuria odihnei şi rugăciunii, întru pace şi mântuire. Ştefan cel Mare preia moştenirea Sfântului Împărat Constantin. Trecând prin iadul luptelor sângeroase, Ştefan cel Mare ajunge să construiască un lăcaş în care, însăşi Soarele, prin puterea Luminii Sale stă mărturie a măreţiei lui Dumnezeu. Cerurile se deschid. Sfinţii Militari stau într-un sfat festiv în absidele laterale ale naosului. Este sfatul bărbaţilor acestei lumi. Unirea lor într-o comuniune tainică, întru apărarea acestei lumi...în drumul lung spre Mântuire.

Constantinople. For a thousand years Constantinople would be the Christian capital of the Roman Empire.

Stephen the Great came to power at the same time as the fall of Constantinople at the hands of the Ottomans. A Christian Prince, with great ambition, he desires a “New Byzantium”, one in which, on the foundation built by Constantine the Great, a New Rome would rise. Saint Constantine the Great is the eternal model of the just and righteous Emperors, harsh and determined. Thus, it is by no mistake that in the naos you can find, next to the icon of Saints Constantine and Helen, the scene of the Descent to Hell. “For Christ also suffered once for sins, the righteous for the unrighteous, to bring you to God. He was put to death in the body but made alive in the Spirit. After being made alive, he went and made proclamation to the imprisoned spirits” (1 Peter 3:18-19). It is an allegory. The Empire established by Saint Constantine fades with Turkish occupation. Its spirit, however, the vision of the great Emperor remains alive, galvanising souls to rebuild His vision for the Christian world.

The military saints of the naos flank the iconostasis. It is the moment of peace after the battle. It is the joy of rest and prayer for peace and salvation. Stephen the Great takes on the legacy of the Holy Emperor Constantine. By going through the hell of bloody battles, Stephen the Great manages to build a sanctum in which the Sun itself, through the power of His Light, stands as proof of God's greatness. The Skies open. The military saints stand in a festive council in the lateral apses of the naos. It is the council of the men of this world. Their union in a secret

Orice construcție a Sfântului Ștefan cel Mare este învăluită de taine și mistere. Adevărata parabolă a sfintei biserici de la Pătrăuți este pictura din absida altarului: pruncul Iisus este pictat pe Sfântul Disc¹. Deasupra Lui veghează un Înger de Foc, iar sub Sfântul Disc este pictat un Romb.

Rombul este cheia întregii construcții. O simplă figură geometrică încheie o lungă călătorie în explorarea Spațiului sacru: rombul este simbolul diamantului, al pietrei din capul unghiului ce aduce trăinicie construcției. Sunt multe feluri de a face o construcție durabilă, se zidesc ziduri late și înalte, mărețe și fastuoase! Însă cea mai de preț piatră, ce dă valoare unui spațiu sacru, este piatra din capul unghiului – limpezimea și credința de nestrămutat în Lumina Cunoașterii lui Dumnezeu!

Hristos este piatra din capul unghiului. Nu putem zidi nimic, fără Hristos și Îngerii Săi.

Iar unicul Înger cu chip și trup omenesc ne veghează din nișa diaconiconului din altar – Sfântul Ioan Botezătorul. Privirea lui este îndreptată spre proscomidiar, unde se păstrează atât Sfântul Disc, cât și Sfântul Potir, alături de celelalte sfinte vase. Din punct de vedere liturgic, proscomidiarul simbolizează atât ieslea Betleemului în care s-a născut Domnul, cât și mormântul în care a fost îngropat. Sub nișa proscomidiarului tema rombului se repetă. Diamantul

¹ Sfântul Disc este un obiect liturgic care are forma unei farfurii plate, din metal argintat sau aurit, având, pentru susținere, un picior scund. Pe Sfântul Disc se așează Sfântul Agneț. Sfântul Disc este folosit la Sfânta Liturghie chiar din vremea apostolilor și închipuie talgerul (vasul) pe care au fost așezate bucatele pentru Cina cea de Taină (Marcu 14, 20)

communion for the defence of this world, on the long road to salvation.

Any building commissioned by Saint Stephen the Great is enveloped in secret and mystery. The true parable of the Holy church of Pătrăuți is the painting in the apse of the altar: The infant Jesus painted on the Holy Disc¹. Above him lies an Angel of Fire in watch, and under the Holy Disc is painted a Rhombus.

The Rhombus is key to the whole construction. A simple geometrical figure lies at the end of a long journey that explores the sacred Space: The rhombus is the symbol of the diamond, of the stone from the top of the angle that brings strength to the construction. There are many ways of making a durable construction: you can build wide and tall walls, grand and fastidious! But the stone that is most precious, that gives the most value to a sacred space is the stone in from the top of the angle - the clear and unshakable faith in the Light of the Knowledge of God!

Christ is the stone from the top of the angle. We cannot build anything without Christ and His Angels.

The only Angel with the face and body of a man watches us from the deacon's niche of the altar - Saint John the Baptist. His gaze is directed to the communion table where the Holy Disc as well as the Holy Chalice and other Holy objects are held. From a liturgic point of view, the table symbolises both the alley of Bethlehem in

¹ The Holy Disc is a liturgic object that has the shape of a flat plate of silvered or golden metal, having, for support, a second leg. On the Holy Disc stands the Holy Agneț (translated as Lamb, communion bread). The Holy Disc has been used in the Holy Liturgy from the times of the apostles and represents the implement on which the food for the Last Supper had been laid on. (Marcu 14, 20)

cunoașterii tainelor divine necesită multă răbdare, întru șlefuirea strălucirii Lui!

Dragii mei, priviți cu încredere Cerul, Soarele Înțelepciunii este acolo, așteaptă să vă lumineze călătoria cunoașterii! Atenție mare pe unde mergeți, pe drum sunt mulți bolovani, puține pietre prețioase...chiar de vă poticniți, luați aminte și mergeți înainte! Aveți strămoși demni și viteji ce vă veghează calea!

which the Lord was born, as well as the grave in which he was buried. Under the Niche of the table the theme of the Rhombus repeats. The diamond of the knowledge of divine secrets requires much patience to be moulded into His Illumination!

My dear friends, look with confidence to the Skies, the Sun of Wisdom is there, waiting to bring to you light on the path of knowledge! Take great care where you tread, for on the road there are many boulders and few gems... and even if you stumble, take heed and press on! You have brave and worthy ancestors that will always watch over you!

